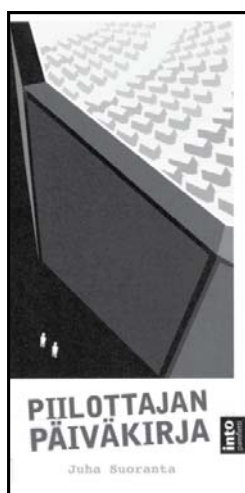

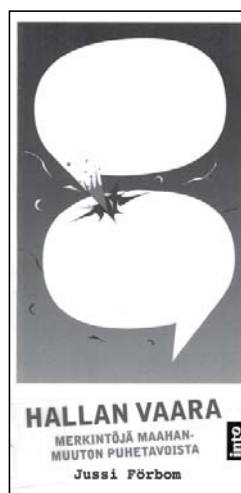
Kirja-arvosteluja

Suoranta, Juha, Piilottajan päiväkirja. Into-pamfletti 22. Helsinki: Like 2010. 143 s. ISBN 978-952-5675-61-0.

Kontula, Anna, Näkymätön kylä: Siirtotyöläisten asemasta Suomessa. Into-pamfletti 28. Helsinki: Like 2010. 119 s. ISBN 978-952-01-0522-8.

Förbom, Jussi, Hallan vaara: Merkintöjä maahanmuuton puhetaivoista. Into-pamfletti 30. Helsinki: Like 2010. 201 s. ISBN 978-952-01-0517-4.

Himanen, Markus & Könönen, Jukka, Maahanmuuttopoliittinen sanasto. Into-pamfletti 32. Helsinki: Like 2010. 114 s. ISBN 978-952-01-0518-1.

Maahanmuuttoa käsittelevää kirjallisuutta on tänä vuonna ilmestynyt runsaasti. Erityisesti sitä on julkaistu Into-pamflettisarjassa. Maahanmuutto on ajankohtaista keskustelua herättävä aihe, joka luonteensa puolesta sopii erinomaisesti julkaistavaksi myös pamflettina, ajankohtaiskirjoituksena.

Juha Suorannan kirjoittama *Piilottajan päiväkirja* ilmestyi jo viime keväänä. Siinä tamperelainen professori kertoo kokemuksistaan auttaessaan Dublinin sopimuksen nojalla käännytyspäättökseen Kreikkaan saanutta alaikäistä afganistanilaista nuorukaista. Jotkut maat eivät käännytä Kreikan kautta tulleita pakolaisia, koska Kreikassa pakolaisten olosuhteet ovat katastrofaalisen huonot: tuhannet majailevat kaduilla ruokansa ja suojansa omin avuin hankkien.¹

Kirjoittaja päättää auttaa käännytyspäättökseen saanutta Ashraf Sahilia. Koska käännytys on määrä panna toimeen heti, on ainoa keino kätkeä Turussa vastaanottokeskuksessa oleva nuorukainen. Hänet maajoitetaan tamperelaiseen asuntoon.

Suoranta tekee selkoa yrityksistään saada nuorukaiselle oleskelulupa. Samalla hän valottaa omia mo-

tiivejaan ja kuvaa piileskelyn ja oikeustaistelun kulluttavaa vaikutusta niin itseensä kuin nuorukaiseenkin. Suoranta kuvaa myös suomalaisen prosessin satumanvaraisuutta: esimerkiksi Sahilin alkuperäinen henkilöllisyystodistus on jäänyt Turun poliisille, eikä se ilmeisesti ole ollut Maahanmuuttoviraston käytössä käännytyspäättöstä tehtäessä. Henkilöllisyystodistus vahvistaa Sahilin olevan alle 18-vuotias.

Suorannan osalta tarina päättyy siihen, että Sahilin käännytyspäättös otetaan uuteen käsittelyyn ja hän aloittaa ammatilliset opinnot Suomessa. Miten hänen turvapaikkahakemuksensa lopulta käy, saako hän turvapaikan Suomesta, se jää kirjassa avoimeksi.

Sosiologi Anna Kontulan teos *Näkymätön kylä* perustuu havainnoivaan kenttätutkimukseen, joka ilmeisesti toteutettiin kesällä 2009. Kontula leiriytyi Olkiluodon ydinvoimalatyömaan viereen tarkoituksenaan haastatella työmaalla työskenteleviä siirtotyöläisiä. Myöhemmin hän sai luvan asua siirtotyöläisten parakikylässä ja näin omakohtaisesti osallistua työmiesten majoitusarkeen. Itse työmaalla hän ei käynyt.

Kyseessä on suuri rakennustyömaa (elokuussa 2009 työmiehiä oli yli 4 300), jota toteutetaan etupäässä ulkomaisella vierastyövoimalla (suomalaisia työvoimasta oli tuolloin noin viidennes). Olkiluotoon on syntynyt 1 200 asukkaan (pääasiassa miehen) parakkikylä. Kylä on maantieteellisesti ja henkisesti eristetty ympäröivästä suomalaisesta yhteiskunnasta. Kylän ”asukkaat ovat kuin satuolentoja suomalaiselle yhteiskunnalle, sen palveluverkostolle, päätöksenteolle ja keskustelulle. He elävät vuosia rinnallamme, ja me koetamme olla huomaamatta heidän läsnäoloaan”, kirjoittaa Kontula.

Olkiluodon rakentajat voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Osa on nuoria miehiä, jotka ansaitsevat ylellistä poikamieselämää varten. Osa on jo keski-ikäisiä miehiä, joille siirtolaisuudesta on tullut elämäntapa: he kulkevat kansainvälisiltä työmailta toisille. Suurin ryhmä on perheelliset rakentajat, jotka ovat Olkiluodossa hankkimassa perheelleen elantoa. He pitävät tiiviisti yhteyttä kotiin ja odottavat lomiaan. Suurelta osin rakentajat ovat kotoisin Itä-Euroopasta: Puolasta, Slovakiasta, Kosovosta, Makedoniasta... Työtä tehdään kolmessa vuorossa ja lomilla kotona käydään suhteellisen harvoin.

Kontulan kuvaama siirtotyöläisten arki näyttää sitenkin hyvin tutulta: siinä ei ole mitään sinänsä uutta. Mieleen nousevat laulun sanat: ”Juna hiljaista miestä kuljettaa, ja matkan pää on siirtotyömaa. Oi, armas Suomi, mitä hänelle se antaa? Hän parakin luona patjaa kantaa, ei paljoa puhu, vaan takanansa on monta muuta; kokonainen kansa”. Sen sijaan uutta on globaalien työmarkkinoiden mekanismi, joka tekee siirtotyöläisten käytön taloudellisesti kannattavaksi – suomeksi sanottuna mahdollistaa heidän palkkaamisensa paikalliseen työvoimaan verrattuna huonoimmilla työehdoilla. Tämä on ongelma, johon suomalaisen lainsäädännön, virkamieskunnan ja ammattiyhdistysliikkeen soisi puuttuvan. Ongelma on myös mittasuhteiltaan laaja – liikkuvaa ulkomaista työvoimaa arvioidaan Suomessa olevan noin 35 000 – 45 000. Haaste on myös monisyinen, sillä ryhmään kuuluvat niin komennustyöntekijät, EU:n vapaasti liikkuva työvoima kuin thaimaalaiset ”marjanpoimijayrittäjätkin”. Tätä ongelmakenttää Kontulan kirja avaa ansiokkaalla tavalla.

Jussi Förbomin kirjan *Hallan vaara* teemana on osoittaa, että maahanmuutosta – erityisesti turvapaikanhakijoista – käydyin keskustelun sävy ei ole viime aikoina koventunut tai jyrkentyne, vaan keskustelu

seurailee jo tuttuja retorisia latuja. Tämän osoittaakseen Förbom on lukenut ulkomaalaislainsäädäntöön liittyvien eduskunnan istuntojen keskustelupöytäkirjoja vuosilta 1998–2000, 2003–2004 ja 2008–2010.

Förbomin teoksen toinen kärki kohdistuu nykyisiin niin sanottuihin maahanmuuttokriitikoihin, jotka ovat julistaneet avanneensa ”kriittisen” – itse asiassa humanitääristä maahanmuuttoa vastustavan – keskustelun aivan omatoimisesti ja vasta hiljakkoin. Aineistollaan Förbom osoittaa ”maahanmuuttokriitikoiden” olevan väärässä: itse asiassa he ovat eduskuntaan verrattuna myöhäisheräneitä, eivätkä edes mitenkään radikaaleja. Tämä tarkoittaa myös sitä, että ”maahanmuuttokriitikoiden” toiminta ei ole pakottanut valtapuolueita tarkistamaan kantojaan, vaan vanhat kannat – joita ennen ilmaistiin vain eduskunnan istunnoissa – on tuotu laajempaan julkisuuteen esimerkiksi median kautta.

Förbomin lopputulema on, että ”useat valtavirran poliitikot ovat jo hyvin pitkään, ainakin koko 2000-luvun ajan, noudattaneet eduskunnassa erittäin asenteellista, ahdasta ja ennakkoluuloista puhetapaa, joka on vastustanut erityisesti humanitäärisen maahanmuuton ja turvapaikanhakijoiden määrän lisäämistä”. Kolme suurinta puoluetta, kokoomus, keskustapuolue ja sosialidemokraatit, ovat johdonmukaisesti hallitusvastuussa ollessaan vetäneet eduskunnan tiukinta turvapaikkapoliittista linjaa ja oppositiossa ollessaan siunanneet hallitusvastuussa olevien kovan linjan. Perussuomalaisten rooliksi on Förbomin mukaan jäänyt ”lähinnä toistella jo alunperinkin kovia puheita ja liioitella niitä entisestään siten, että on vahingossa syntynyt tuote nimeltä *populistinen, maahanmuuttovastainen puolue*”. Förbomin kirjan luettua tähän näkemykseen voi yhtyä.

Maahanmuuttopoliittinen sanasto selittää 50 aiheeseen liittyvää sanaa nasevasti ja piikkikkäästikin. Näkökulma on ihmisten vapaan liikkuvuuden puolustamisessa. Kirjoittajien mukaan nykyinen maahanmuuttokeskustelu tukeutuu toisaalta hallintaan ja kontrolliin – esitetään uhka ja ongelma ja sen ratkaiseva kontrollitoimi – ja toisaalta identiteettiin ja pelkoon – pelon ja uhkakuvien kautta rakennetaan omaa identiteettiä. Pelko oikeuttaa hallinnan lisäämisen ja kontrollin väistämätön epäonnistuminen tuottaa lisää epävarmuutta. Näitä asetelmia he haluavat sanastollaan purkaa.

Sanaston kirjoittajat muistuttavat, että sanojen merkitys muuttuu: maahanmuuttopoliittisessa kes-

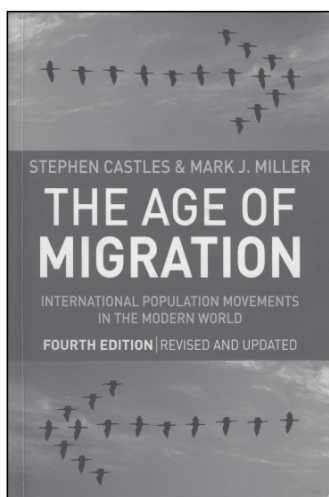
kustelussakin sanoilla – kuten raja, kansalaisuus tai työ – viitataan nyt eri ilmiöihin ja ongelmiin kuin ennen. Sanastossa siirtolaisuus myös ymmärretään ja kuvataan yhteiskunnallisena ilmiönä, ei esimerkiksi moraalisenä kysymyksenä.

Esimerkkinä sanaston tyylistä voidaan tuoda esiin muutama lainaus: ”Suomesta Ruotsiin toisen maailmansodan aikana lähetetyistä ankkurilapsista käytetään termiä sotalapsi” (Alaikäisyys); ”Eurooppaan onkin luotu kaksi oikeusjärjestystä: jäsenmaiden kansalaisille varatut kansalaisoikeudet ja miljoonille siirtolaisille varatut säilöönottokeskukset, karkotukset tai erilaiset oleskeluluvat. Etelä-Afrikassa rinnakkaisten oikeusjärjestelmien olemassaolosta käytettiin nimeä

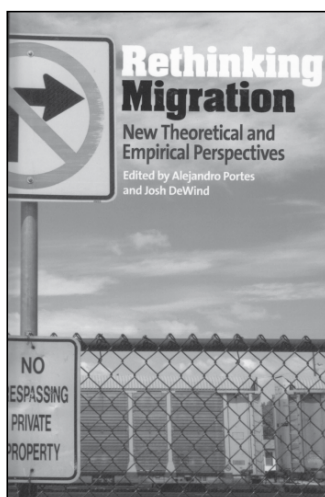
apartheid” (Euroopan Unioni); ”Ehkä pääsemmekin viimein passeista eroon. Eri asia on, kannattaako sitä juhlia. Passin sijaan portti asuinalueellesi, kauppakeskukseen tai lentokoneeseen avautuu DNA:llasi, joka kytkee sen välittömästi koko henkilöhistoriaasi luottotiedoista rikosrekisteriin. Kannattaa seurata mitä siirtolaisille tapahtuu – sinä olet vuorossa seuraavana” (Passi).

Markku Mattila

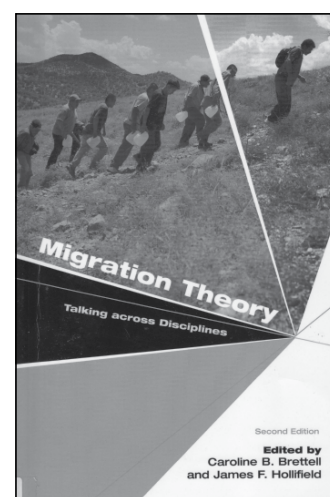
¹Dublinin sopimuksen mukaan turvapaikanhakijan anomus käsitellään vain yhdessä EU:n jäsenmaassa, eli yleensä maassa johon hakija on ensimmäiseksi saapunut.

Stephen Castles & Mark Miller, The Age of Migration. The Guilford Press, New York 2009. 336 s. ISBN 978-1-60623-069-5.

Alejandro Portes & Josh DeWind (eds.), The Rethinking Migration. Bergahn Books, New York 2008. 453 s. ISBN 978-1-84545-543-9.

James Hollifield and Caroline Brettell (eds.), Migration Theory - Talking Across Disciplines. Routledge; 2 edition 2007. 304s. 978-0415954273.

Kohti monitieteellistä muuttoliiketutkimusta

Yhteiskuntatieteissä olemme tottuneet selvärajaisiin opillisiin kokonaisuuksiin. Nuorelle opiskelijalle on – tai ainakin oli – selvää, että hän opiskelee joko ”antropologiaa” tai ”taloustiedettä”. Se on ymmärtääkseni kuvaavaa sekä yhdysvaltalaiselle, eurooppalaiselle että suomalaiselle tutkimusperinteelle. Tällainen maailmankatsomus istui niin syvällä, että niille, jotka eivät

jostain syystä seuranneet perinteitä, se aiheutti epämu-kavuuden tunnetta. Kerettiläisyyden ilmapiiri esimerkiksi ympäröi meitä, Amsterdamin yliopiston monitieteellisen Aasian alueopintojen opiskelijoita, verrattuna perinteisten selvärajaisten tieteiden parissa varttuviin.

Akateemisia juoksuhautoja ei ainoastaan ole vedetty välille asiantuntijat – ei-asiantuntijat; olemassa ovat myös historian ”narratiivit”, sosiologian ”mallit” sekä ”makron” ylhäältä alas lähestyminen ja ”mikron”

yksilökohtaiset kokemukset. Poliitiikan tutkijat ovat osaltaan laiminlyöneet muuttoliikkeen rakenteellisia taustoja, kun taas systeemi- ja globalisaatioteoreetikot ovat väheksyneet valtion roolia.

Siksi näemme usein muuttoliikekirjallisuudessa vaatimuksia monitieteellisyyteen. Taisteluhuudot kuten “Study of migration in its own right” ja “Post-disciplinarity in migration studies” ovat yleistyneet, ja syystä. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on katsoa kolmea julkaisua poikkitieteellisen muuttoliiketutkimuksen näkökulmasta.

Muuttoliikkeen aika

Yksi arvostetuimmista teoksista joka erotteli muuttoliikettä puhtaasti etnisestä tutkimuksesta on Stephen Castlesin ja Mark Millerin *The Age of Migration*. Kirjasta julkaistiin viime vuonna neljäs painos. Kirja sisältää monipuolisia poikkitieteellisiä teorioita, massiivisia empiirisiä aineistoja ja vaihtelevaa historiallista kerrontaa, joten tekijät asettivat riman korkealle modernin muuttoliikkeen yleiskatsaukselle. He nimeävät uskottavasti 2000-luvun ”muuttoliikkeen ajaksi”; mikä on kirjallisuudessa paljon toistettu lausahdus.

Kohti poikkitieteellisyyttä – uusklassismi ja uppoutuneisuus

Kenties yksi keskeisistä Castlesin ja Millerin teoreettisista kontribuutioista on esitys siitä, että tutkimuksen tulisi ottaa huomioon sekä *muuttoliikettä määräävät tekijät ja prosessit* että *tulomaahan integroitumisen* saavuttaakseen kokonaisvaltaisen kuvan ilmiöstä. Muuttojen he näkevät muovaavan sekä lähtö- että tulomaata, ja vaikuttavan koko sosiaaliseen olemassaoloon tavoilla, jotka ovat merkittävimpiä muuttajille itselleen. Muutokset ovat näkyviä koko muuttoprosessin ajan. Ennen kaikkea sen vuoksi he argumentoivat poikkitieteellisen muuttoliiketutkimuksen puolesta (Castles & Miller 2009, 20-21).

Todistaakseen kantaansa, Castles ja Miller luovat yleiskatsauksen yleisimpiin teorioihin aloittaen uusklassisesta talousteoriasta ja sen merkityksestä muuttoliiketutkimukselle. Uusklassismi olettaa yksilön olevan rationaalinen taloudellisessa toiminnassaan,

ottaen huomioon kaiken saatavilla olevan informaation ja toimien omaksi maksimaaliseksi parhaakseen.

Niin kutsuttu ”push and pull” -malli, joka on johdettu uusklassisesta teoriasta, on yksinkertaisuudessaan jännittävä. Työvoiman tarve ja palkkataso nousevat yhdellä alueella tai maassa houkutellen työvoimaa alemman palkkatason alueelta, kunnes kysynnän ja tarjonnan määrät tasoittuvat. Muuttopäätös tehdään vähentämällä muuton kulut palkan erosta. Jos summa on positiivinen, muuttoa esiintyy.

Perustavanlaatuinen ongelma uusklassisessa mallissa on oletus, että yksilöt tekisivät päätöksiä itsenäisesti muista riippumatta. Muuttoliikettä koskevat systeemi- ja verkostoteoriat kehitettiin Castlesin ja Millerin mukaan korjaamaan tätä puutetta. Kuitenkin ensimmäisinä muuttoliikehistorioitsijat tiedostivat päätöksenteon sosiaalisen luonteen. Sellaiset huomiot kuin ”friends and relatives effect” ja ”chain migration” edelsivät historian tutkimuksessa sosiologiaa tai taloudellisia verkostoteorioita (Kivisto & Faist 2010, 39).

Kuinka sosiaaliset suhteet muokkaavat yksilön käyttäytymistä, on sosiaalisen teorianrakennuksen keskeistä problematiikkaa. Mark Granovetter (1985) pohti julkaisussaan taloudellisen toiminnan sitoutuneisuutta sosiaalisiin suhteisiin. Hänen mukaansa uusklassinen teoria edusti ”ali-sosiaalista” (undersocialized) näkemystä, kun taas tietyt reformistiset teoreetikot kuten Piore (1975) ja Bowles & Gintis (1975) yrittäessään ottaa sosiaalista vaikuttamista huomioon, tekivät sen ”yli-sosiaaliseen” (oversocialized) tapaan. Granovetterin ratkaisu oli hienosäätää molempia äärimmäisyyksiä ottamalla mukaan taloudellisen toiminnan *uppoutuneisuus*-käsitteen (embeddenes) sosiaalisten suhteiden jatkuviin rakenteisiin – mitä hän itse vaatimattomasti kutsui ”hienostuneeksi harkinnaksi”.

Uppoutuneisuus–“paradigma” on myös läsnä uusimmassa muuttoliikekirjallisuudessa, erityisesti maahanmuuttajayrittäjyyttä käsiteltäessä. Sellaiset kirjoittajat, kuten Portes & Sensenbrenner (1993) ja Rath & Kloosterman (2000, 2001) jatkavat Granovetterin ajattelua. Castles ja Miller eivät kuitenkaan tuo tätä nimenomaista termiä esille, vaikka ajatus jossain muodossa on läsnä heidän teoreettisessa yhteenvedossaan. Joka tapauksessa he katsovat olevan tarpeellista uudelleen käsitteellistää muuttoliike monimuotoiseksi prosessiksi, jossa vaikuttavat taloudelliset, poliittiset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät (Castles & Miller 2009, 25).

Muuttoliiketutkimuksen uudelleenajattelu

Alejandro Portesin ja Josh DeWindin julkaisu, *The Rethinking Migration*, on hyvä esimerkki nykyisestä poikkitieteellisestä muuttoliikekirjallisuudesta. Toimitettuna nidoksena se on vähemmän koherentti kuin edellä tarkasteltu *Age of Migration*.

Kirjan artikkelit jakaantuvat kolmeen teemaan: valtion rooli muuttoliikkeessä, transnationalismi ja uskonto maahanmuuttajan kotouttamisessa. Kirjoittajat ovat muuttoliikekirjallisuudesta tuttuja nimiä kuten Thomas Faist, Stephen Castles, Steven Vertovec, James Hollifield, Nina Glick Schiller, Min Zhou ja Douglas Massey. Tutkijat edustavat joko eurooppalaista tai pohjois-amerikkalaista muuttoliiketutkimusperinnettä.

Muuttoliikevaltio

Yhden ajankohtaisimmista teemoista esittelee James Hollifield artikkelissaan *The Emerging Migration State*. Hän määrittelee ”liberaalin paradoksin”, jonka moderni kansallisvaltio kohtaa globalisaation pyörteissä: Samaan aikaan kun kansainväliset taloudelliset voimat (kauppa, rahoitus, muuttoliike) ajavat kansallisvaltiota suurempaan avoimuuteen, kansainvälinen valtiosysteemi ja kotimaiset poliittiset vaikuttajat pyrkivät edistämään sulkeutuneisuutta (Hollifield 2007, 63). Vaalien lähestyessä Hollifieldin liberaali paradoksi käy Suomessakin yhä selvemmäksi. Kun julkinen keskustelu vaatii tiukempaa rajakontrollia, talous jatkaa globalisoitumistaan.

Samalla intuitiivinen käsitys tuntuisi myöntävän valtion roolin kaventuneen globalisaation ja transnationaalisten yhteyksien lisääntyessä. Transnationaalisuudella yleensä tarkoitetaan jatkuvasti ylläpidettyjä yksilöiden suhteita, verkostoja ja organisaatioita, jotka ulottuvat yli kansallisvaltioiden rajojen. (Faist 2000). Glick Schiller & Levit argumentoivat artikkelissaan *Conceptualizing Simultaneity* valtion muuntautuvan uusiin rooleihin, luopuvan joistain tehtävistään, ja ennen kaikkea uudelleen määrittävän ketkä sen jäseniä ovat (Glick Schiller & Levit 2007, 198). Selvästikin valtio menettää analyyttistä merkitystään, kun puhe kääntyy transnationaaliin sosiaaliin tiloihin.

Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, mikä lopuksi on valtion ja transnationaalisuuden suhde. Tätä selvittämään ei kuitenkaan riitä pelkkä politiikan tai sosiaalis-

ten suhteiden tutkiminen, vaan ilmiötä tulisi lähestyä kokonaisvaltaisesti. Mielenkiintoisesti Glick Schiller ja Levit analysoivat vallan eri asteita liittyen ihmisten oleskeluun useissa paikoissa. Myös heidän mukaansa yksilöt ovat uppoutuneita laillisiin ja poliittisiin instituutioihin, jotka määrittävät pääsyn ja toiminnan, ja organisoivat sekä legitimoivat sukupuolen, rodun ja luokkastatuksen (Glick Schiller & Levit 2007).

Tieteenrajojen yli puhuen

Kirjansa *Migration Theory - Talking Across Disciplines*, James Hollifield ja Caroline Brettel osuvasti lainaavat Silvia Pedrazaa kuvaillessaan muuttoliiketutkimuksen herättämää monitahoista, mutta yhteistyökyvyttöä kiinnostusta: ”Yet despite the volume of research interest in a host of academic fields, when members of various disciplines meet, it is ... much in the same fashion when someone arrives at a party and is ... surprised to find out who else is there” (Hollifield & Brettel 2008, 2). Heidän toimittamansa artikkelikokoelman tarkoitus on tutustuttaa nämä juhlijat paremmin toisiinsa teoreettisiin lähtökohtiin keskittyen.

Toisin kuin Portesin ja DeWindin teos *The Rethinking Migration, Talking Across Disciplines* ei sulje yksittäisiä koulukuntia kokoelmastaan pois, vaan edustettuina ovat historia (Hasia Diner), väestötiede (Charles Keeley), taloustiede (Barry Chiswick), sosiologia (Barbara Schmitter Heisler), antropologia (Caroline Brettel), politiikan tutkimus (James Hollifield) ja laki (Peter Schuck ja Howard Chang).

Kirjan artikkelit käsittelevät kunkin tieteenalan keskeistä käsitteistöä, kysymyksiä, teoreettisia näkökulmia ja kysymyksenasettelua. Lisäksi Hollifield ja Brettel pyrkivät johdannossaan dialogiin siitä, miten eri koulukunnat tekevät tutkimusta.

Hollifieldin ja Brettelin toimittama kirja antaa arvokasta perspektiiviä siinä jatkumossa, jota Castless kutsui ”To study migration in its own right” (Castless & Miller 2009, 30).

Varsinkin Schmitter Heisler pyörittää Castlessin ajatusta artikkelissaan *The Sociology of Immigration*. Hän tunnustaa, että transnationalismin ja globalisaation teoreetikot löytävät syitä modernin muuttoliikkeen muovautumiseen maailmanlaajuisista muutoksista. Samalla he kuitenkin jättävät valtion analyyttiseen periferiaan ja unohtavat sen aktiivisen roolin

kansalaistensa transnationaalisuuden muokkaajana (Schmitter Heisler 2008, 85-90, katso myös Valtonen 2005; Wallerstein 1974).

Lopuksi

Jos *Age of Migration* esitti ajatuksen poikkitieteellisyydestä ja *Rethinking Migration* toteutti sitä käytännössä, niin *Talking Across Disciplines* pyrkii aiheen kokonaisvaltaiseen hallintaan. Sellaisenaan se on hyödyllinen teos myös niille, joita kiinnostaa poikkitieteellisyys siinänsä, eikä ainoastaan muuttoliiketutkimus.

Joka tapauksessa lienee selvää, että jos muuttoliikkeen syitä ja seurauksia halutaan kuvata mahdollisimman hollostisesti, ei sitä saavuteta jotain yksittäistä tieteenalaa lähestymällä. Kirjallisuudessa esiintyvä vaatimus muuttoliiketutkimuksesta ”omilla ehdoillaan” voidaan kuvata nousevaksi – jos ei jo vallitsevaksi – trendiksi.

Kirjallisuus

- Bowles, Samuel, & Herbert, Gintis, 1975, *Schooling in Capitalist America*, New York: Basic.
- Borjas, G.J., 1989, Economic Theory and International Migration, *International Migration Review*, Special Silver Anniversary Issue, 23:3, 457-485.
- Brettel, Caroline & Hollifield, James, (ed.), 2008, *Migration Theory, Talking Across Disciplines*, Castles, Stephen & Miller, Mark, 2009, *The Age of Migration, International Population Movements in the Modern World*, Fourth Edition, The Guilford Press, New York.
- Chase-Dunn, Christopher, 1989, *Global Formation: Structures of the World-Economy*, Blackwell, Cambridge.
- Cohen, J., 1987, *The New Helots: Migrants in the International Division of Labour*, Aldershot: Avebury.
- Faist, Thomas, 2000, Transnationalization in international migration: implications for the study of citizenship and culture, *Ethnic and Racial Studies*, vol 23, no. 2, pp. 189 – 222.

- Granovetter, Mark, 1985, Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness, *American Journal of Sociology*, vol. 91, n. 3, 481-510.
- Kivisto, Peter & Faist, Thomas, 2010, *Beyond a Border, The Causes and Consequences of Contemporary Immigration*, Pine Forge Press, Los Angeles.
- Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., and Taylor, J.E., 1994, An Evaluation of International Migration Theory: The North American Case, *Population and Development Review*, 20, 699-751.
- Piore, Michael, 1975, Notes for a Theory of Labor Market Stratification, in *Labor Market Segmentation*, edited by R. Edwards, M. Reich, and D. Gordon, 125-150, Lexington, Mass.: Heath.
- Portes, Alejandro & Sensenbrenner, Julia, 1993, Embeddedness and Immigration: Notes on the Social Determinants of Economic Action, *Journal of American Sociology*, vol. 98, n. 6, 1320-1350.
- Portes, Alejandro & DeWind, Josh, (eds.), 2007, *Rethinking Migration, New Theoretical and Empirical Perspectives*, New York: Berghahn Books.
- Rath, Jan & Kloosterman, Robert, 2000, Outsiders' Business: A Critical Review of Research on Immigrant Entrepreneurship, *International Migration Review*, vol 34, no. 3, 657-681.
- Rath, Jan & Kloosterman, Robert, 2001, Immigrant entrepreneurs in advanced economies: mixed embeddedness further explored, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Special issue on 'Immigrant Entrepreneurship' edited by Rath & Kloosterman, vol 27, no. 2, 189-202..
- Stark, O., 1991, *The Migration of Labour*, Oxford: Blackwell.
- Taylor, J.E., 1987, Undocumented Mexico-US Migration and the Returnsto Housholds in Rural Mexico, *American Journal of Agricultural Economics*, 69, 626-638.
- Valtonen, Pekka, 2005, Maaailmanjärjestelmäteoriat, Ylirajaisuutta vai uusien rajojen luomista?, teoksessa Hirsiäho, Anu, Korpela, Mari, Rantalaiho, Liisa, *Kohtaamisia Rajoilla*, Tampere: Tammerpaino Oy.
- Wallerstein, Immanuel, 1974, *The Modern World System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy, 1600-1750*, New York: Academic Press.

Jukka Aukia

Saukkonen, Pasi, Kotoutuminen ja kulttuuripolitiikka. Tutkimusmaahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta suomalaisella taiteen ja kulttuurin kentällä, Cuporen julkaisuja 19, Helsinki 2010. 248 s. ISBN 978-952-5573-29-9.

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäitiö Cuporen tutkimushanke *Kulttuuripolitiikka ja kulttuurinen monimuotoisuus pääkaupunkiseudulla* tuotti Pasi Saukkosen kirjoittaman kirjan *Kotoutuminen ja kulttuuripolitiikka*. Ritva Mitchell kertoo Saukkosen teoksen esipuheessa tutkimuksen tavoitteet, miten maahanmuuton synnyttämä monikulttuurisuus näkyy taiteessa ja kulttuurissa pääkaupunkiseudulla sekä miten Suomen kulttuuripolitiikka vastaa monikulttuurisuuden synnyttämään uuteen taiteelliseen ja kulttuuriseen tilanteeseen haasteena sekä mahdollisuutena. Näihin tutkimuksellisiin kysymyksiin Saukkonen paneutuu kirjassaan yhdessä Minna Ruusuvirran, Camilla Haaviston ja Jyrki Hirvensalon kanssa. Vaikka Ruusuvirta, Haavisto ja Hirvensalo ovat Saukkosen kirjassa pikemminkin vierailevia kirjoittajia omien tutkimuksellisten painopistealueidensa vuoksi, heidän kokonaispanoksensa kirjaan on kuitenkin suuri.

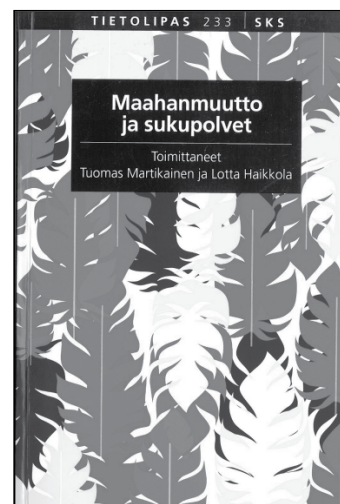
Kirjan alkuosassa tarkastellaan Suomen maahanmuuttoa, kulttuuripolitiikkaa ja kotoutumista teoreettisesta näkökulmasta. Tämän jälkeen Saukkonen siirtyy tarkastelemaan taiteen ja kulttuurin monikulttuurisuutta pääkaupunkiseudulla vuonna 2007 sekä maahanmuuttajien asemaa siinä. Suomen tilanteen teoreettisena viitekehysenä kirjassa toimii eräiden Eurooppalaisten maiden vastaavat tilanteet. Pääosaan vertailuvista maista nousee Ruotsi, toisaalta sen maantieteellisen ja kulttuurisen läheisyyden ja toisaalta samankaltaisten maahanmuutto-ongelmien vuoksi.

Saukkonen pohtii aihetta monipuolisesti ja kattavasti. Hän tarkastelee maahanmuuttajien tilannetta molemmista toimijuuden näkökulmista, taiteen ja kulttuurin vastaanottajina, mutta myös niiden tuottajina osana kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Hänen tutkimuksellinen mielenkiintonsa kohdistuu kulttuurin ja taiteen kautta tapahtuvaan maahanmuuttajien integroitumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan. Hän muistuttaa teoksensa alussa, että integraatio tarkoittaa maahanmuuttajien sekä kantaväestön molemminpuolista sopeutumista toisiinsa eli taiteen ja kulttuurin kentän monipuolistumista sekä monikulttuuristumista. Nyt suomalaisella taiteen ja kulttuurin kentällä pääosan saa edelleen kuitenkin suomalainen taide ja kulttuuri, vaikka monipuolistumista on jo tapahtunut.

Kirja on kattava sekä ajatuksia herättävä teos. Sen monipuolinen, kattava, mutta selkeä teoreettinen tausta sekä eurooppalaisten käytäntöjen viitekehys antavat paljon ajattelemisen aihetta kaikille kirjan lukeville. Kirja on selkeä ja helppolukuinen, jossa kerrataan Suomen maahanmuuton perustietoja. Kuitenkin juuri tämän vuoksi Suomen maahanmuutosta vähemmän tietäväkin saa hyvän ja yleistajuisen kuvan asiasta. Maahanmuuttoon enemmän perehtyneille kirja tarjoaa puolestaan ajantasaisen ja selkeän kuvan maahanmuuttajien tilanteesta kulttuuripalveluiden suhteen. Kirjaa voisikin ansaitusti kutsua kulttuurisen, mutta myös humanistisen lähestymistavan perusteokseksi, joka antaa hyvät perustiedot suomalaiselta kulttuurin ja taiteen kentältä.

Johanna Malmi

Martikainen, Tuomas ja Lotta Haikkola (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Suomen Kirjallisuuden Seuran Tietolipas-julkaisu 233. Helsinki 2010. 299 s. ISBN 978-952-222-212-1. ISSN 0562-6129.

Maahanmuuttoon, monikulttuurisuuteen ja etnisyyteen liittyvä tutkimuskirjallisuus on ilahduttavasti lisääntynyt Suomessa viime vuosina: kun siirtolaisuus Suomeen päin lisääntyy ja maahanmuuttajaväestömme kasvaa, lisääntyvät myös tutkimusaiheet ja mahdollisuudet. Samalla muuttoliikkeestä kiinnostuvat

myös muut kuin yhteiskuntatieteilijät. Toki tarkasteltavassakin kirjassa kuuluu pääsääntöisesti yhteiskuntatieteilijöiden ”ääni”, mutta ilahduttavan runsaslukuisesti myös kieli- ja käyttäytymistieteilijät ovat osallistuneet kirjoittamistyöhön.

Artikkelit on saatu kasaan ns. open call –menetelyllä, ts. yleinen kirjoittajakutsu esitettiin keväällä 2009 ETMU:n postituslistalaisille (ETMU: Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen seura). Tämän tyyppinen kutsu tietysti kohtaa suuren joukon tutkijoita, mutta saattaa antaa sangen monenkirjavan joukon artikkeliehdotuksia. Niin on käynyt tässäkin: monet artikkelit sivuavat samaa teemaa ja päällekkäisiltä teemojen käsittelyiltä ei ole vältytty. Toimitustyössä olisi ehkä kannattanut selkeämmin valikoida artikkeleita tai sitten toimitustyössä luotsata artikkeleita erilaisiin tarkastelunäkökulmiin. Nyt on hieman puuduttavaa lukea samanlaisia haastattelutuloksia samanlaisilta kohderyhmiltä suunnilleen samantyyppisillä teoreettisilla viitekehyksillä tulkittuina. Toisaalta artikkelit ovat tuoreita ja laadukkaita, joten haitta on enemmänkin ajankäyttöllinen ja kosmeettinen.

Kirjan dispositio tuntuu hyvin mietityltä jakautuen neljään päälukuun (Perhe; Koulutuspolut; Monikielisyys; Identiteetti ja erilaisuus). Kaikkiaan artikkeleita on 12 + toimittajien johdantoartikkeli. Ainoastaan yhden artikkelin olisin sijoittanut toisaalle: Lotta Haikkolan artikkeli ”*Etnisyys, suomalaisuus ja ulkomaalaisuus toisen sukupolven luokittelussa*” on ns. perusartikkeli. Haikkola taustoittaa käsitteitä tekstissään hyvin, joten mielestäni artikkelin olisi voinut sijoittaa heti toimittajien alkuartikkelin jälkeen.

Suurin osa artikkeleista perustuu kvalitatiiviseen tutkimusotteeseen. Vaikka aineistot ovat suhteellisen pieniä ja näytteenomaisia, on niiden analyysi poikkeuksetta korkeatasoista. Ainoa puute liittyy aineistojen informanttien vähäiseen esittelyyn. Koska useissa artikkeleissa sivutaan samantyyppisiä kohderyhmiä, olisi lukijalle ehkä tullut artikkeleiden välille selvempi ero, jos kohderyhmät olisi kuvattu tarkemmin. Nyt tällaiset väestölliset tiedot monessa artikkelissa mainittiin lyhyesti (”...Unkarilaisia toimii myös liike-elämässä sekä tutkimuksen ja julkishallinnon piirissä”; ”Haastatellut nuoret olivat haastatteluhetkellä iältään 13-25 –vuotiaita. Haastatelluista nuorisista tyttöjä oli 23 ja poikia 16”). Esimerkiksi asuinpaikka, perhesuhteet ja vanhempien ammatti sekä koulu-

tus tarjoaisivat lukemista ja omaksumista helpottavaa taustatietoa.

Monet artikkelit sisältävät tärkeää tietoa, joka olisi hyvä saattaa päättäjien tietoon: Kilven toista sukupolvea kokevat koulutulokset ovat suorastaan hämmentävän mielenkiintoisia. Hän tarjoaa sekä artikkelillaan että vasta ilmestyneellä väitöskirjallaan lähes ”kultalautasella” päätöksentekijöille aineksia monille tärkeille uudistus pohdinnoille. Samanlaisen elämyksen koin myös Tatjana Rynkäsen ja Sari Pöyhösen artikkelissa ”*Eri-ikäisinä muuttaneet venäjänkieliset nuoret. Suhde kielen ylläpitämiseen, kielenoppimiseen ja integroitumiseen*”. En voinut välttyä mielikuvalta, miten samanlaisena venäläiset kokevat olonsa ja elämänsä täällä Suomessa verrattuna 1960- ja 1970-luvuilla Ruotsiin muuttaneisiin suomalaisiin (aiheesta ilmestyy aivan lähiaikoina Siirtolaisuusinstituutin sarjassa Lotta Weckströmin julkaisu, jossa hän tarkastelee toisen polven ruotsinsuomalaisten kieltä ja identiteettiä).

Saara Oksanen toi artikkelissaan hyvin esille nuorten somalinaisten elämän, kun he etsivät sukupuoleen ja etnisyyteen liittyviä rajoja. Nuoret somalaiset haluavat suunnata kohti suurempaa itsenäisyyttä kodin ulkopuolisessa elämässä, mutta pyrkivät toisaalta välttämään liialliseksi koettua suomalaista vapautta.

Kaikkiaan kirja on hyvä ja tärkeä lisä suomalaiseen muuttoliikekirjallisuuteen. Kirjoittajia oli 20, heistä kolme miestä ja ilmeisesti yksi-kaksi taustaltaan maahanmuuttaja. Aikaisemmin jo totesin, että kirjoittajien tieteellinen kirjo on ilahduttavan monipuolinen. Jos jotain tässä suhteessa saisi toivoa, niin käyttäytymistieteiden ja (sosiaali)lääketieteen edustajien ääntä kaipaisin jatkossa enemmän mukaan alan yleiskirjallisuuteen. Maahanmuuttajat ovat vielä paljolti tieteellisessä kirjallisuudessamme objekteja – tutkimuskohteita. Jatkossa heidän äänensä varmasti kuuluu paremmin, kunhan toinen ja kolmas sukupolvi pääsevät säädettyyn tutkijaikään.

Kirjan lopussa on kattava henkilöhakemisto sekä myös asiahakemisto. Erityisesti asiahakemiston työstämisestä esitän lämpimän kiitoksen toimittajille. Hakemisto tuntuu olevan edelleen valitettavan harvinaista herkkua suomalaisessa tiedekirjallisuudessa.

Ismo Söderling